

29

Ocak 2011

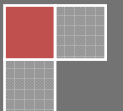
İKİV DEĞERLENDİRME NOTU

Avrupa Birliği'nin Yeni Ticaret Politikası
Stratejisi

Selen AKSES

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

www.ikv.org.tr

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN YENİ TİCARET POLİTİKASI STRATEJİSİ

2007 yılında ABD'de meydana gelen malî krizin Eylül 2008'de *Lehman Brothers*'ın iflası ile daha da derinlik kazanmasıyla AB'nin ekonomisinin büyük sarsıntıya uğradığı ve krizin etkilerinin halen sürmekte olduğu biliniyor. Yunanistan, İrlanda, İspanya ve Portekiz'de artan bütçe açıkları yüzünden Avro Alanı'nın istikrarı konusunda duyulan endişeler, küresel krizin, yansımalarını halen AB'de sürdürmekte olduğunu gösteriyor. Kriz nedeniyle finansal imkânların gerilemesi ve talebin daralması sonucunda 2009 yılında AB'nin ihracatı yüzde 16, ithalatı da yüzde 23 azaldı. Ancak buna rağmen, AB'nin dünya ticaretinin beşte birini gerçekleştirerek bu alanda önderliğini koruduğu da bir başka gerçek. 2009 yılında, AB şirketlerinin 1,6 trilyon Avro değerinde mal ve hizmet ihraç ettiği belirtiliyor. Yine bu yılda, AB, dünya ticaretinde ihracatın yüzde 17,1'ini ve ithalatın yüzde 16,2'sini gerçekleştirirken, bu oran ABD, Japonya ve Çin gibi önde gelen diğer ülkelerde daha düşük.

Tablo 1: Ülkelerin Dünya Ticaretindeki Payları (2009, yüzde olarak)

	İhracat	İthalat
AB	17,1	16,2
ABD	16,6	11,2
Japonya	5,4	6,3
Çin	9,3	14,9

Kaynak: Uluslararası Para Fonu, Eurostat

AB'nin bu derece dışa açık bir ekonomisi olması AB vatandaşları tarafından da destekleniyor. Avrupa vatandaşlarının yüzde 65'i uluslararası ticaretin maliyeti düşürdüğünü ve daha geniş bir seçme imkânı sağlandığını düşünüyor.¹ Nitekim Kasım 2010'da Avrupa Komisyonu tarafından açıklanan yeni ticaret

¹ European Commission. "International Trade". *Special Eurobarometer 357*. November 2010.

2007 yılında ABD'de meydana gelen malî krizin Eylül 2008'de

Lehman Brothers'ın iflası ile daha da derinlik kazanmasıyla AB'nin ekonomisinin büyük sarsıntıya uğradığı ve krizin etkilerinin halen sürmekte olduğu biliniyor. Yunanistan, İrlanda, İspanya ve Portekiz'de artan bütçe açıkları yüzünden Avro Alanı'nın istikrarı konusunda duyulan endişeler, küresel krizin, yansımalarını halen AB'de sürdürmekte olduğunu gösteriyor.

Kriz nedeniyle finansal imkânların gerilemesi ve talebin daralması sonucunda 2009 yılında AB'nin ihracatı yüzde 16, ithalatı da yüzde 23 azaldı. Ancak buna rağmen, AB'nin dünya ticaretinin beşte birini gerçekleştirerek bu alanda önderliğini koruduğu da bir başka gerçek. 2009 yılında, AB şirketlerinin 1,6 trilyon Avro değerinde mal ve hizmet ihraç ettiği belirtiliyor. Yine bu yılda, AB, dünya ticaretinde ihracatın yüzde 17,1'ini ve ithalatın yüzde 16,2'si ni gerçekleştirirken bu oran ABD, Japonya ve Çin gibi önde gelen diğer ülkelerde daha düşük.

politikası stratejisinde de, bu durumun tüketicilere sağladığı imkânların yanı sıra, AB'nin ticari yönden dış açıklığının hem bölgenin büyümesinde hem de istihdam yaratılmasında önemli katkı sağladığı da vurgulanıyor. AB 2020 Stratejisi'nde belirlendiği gibi, AB, bilgiye ve yenilikçiliğe dayalı, kaynakları verimli kullanan, çevreci, rekabetçi ve aynı zamanda yüksek istihdam sağlayacak bir ekonomiye sahip olmayı hedefliyor. Bu süreçte yürütülecek iç reformları destekleyecek bir dış ticaret politikası yürütülmesi önem teşkil ediyor. AB'nin yeni ticaret politikası stratejisi, 2006 ve 2010 yılları arasında "AB'yi dünyanın en rekabetçi, dinamik ve bilgi temeline dayalı ekonomisine dönüştürme" hedefi taşıyan Lizbon Stratejisi'ne paralel olarak yürütülen ticaret politikası stratejisinin yerini alıyor.

Bu bağlamda, aşağıda, AB'nin ticaret politikası alanında 2010 yılının sonunda elde ettiği somut başarıları ele alarak önümüzdeki beş yıl için öngörülen hedeflere ve önceliklere değineceğiz. Son olarak yazıda, AB'nin yürüteceği yeni ticaret politikasının Türkiye açısından etkileri üzerinde de duracağız.

Avrupa Birliği'nin 2010 yılındaki ticari tablosu²

Mart 2000'de, Lizbon Stratejisi çerçevesinde, 2006 yılında istihdam yaratmak ve büyümeyi sağlamak babında, 2010 yılına kadarki yönlendirici ticaret politikasının ana hatları belirlenmişti. Stratejide, AB'nin dış ticaret politika önceliğinin Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) kapsamında çok taraflı müzakereler yürüterek ticaretin serbestleştirilmesi olduğu belirtilmişti. Ancak Doha Turu kapsamında Kasım 2001'de başlayan müzakerelerin çıkmaza girmesi, bu alanda kaydedilen ilerlemeleri sınırladı. Sürece ivme kazandırmak için yoğunlaştırılan çabalara rağmen, Temmuz 2008'de bir anlaşmaya varılmasını zorlaştıran husus, gelişmekte olan ülkelerin tarım ürünlerinde ithalat uçurumu yaşadıkları bir durumda devreye sokabilecekleri koruma mekanizmalarına ilişkin anlaşmazlıktı. Ayrıca tüm dünyayı sarsan küresel kriz ile birlikte her ne kadar taahhütlerde bulunulmuşsa da, korumacılığın yükselmemesi tam olarak önlenemedi. Örneğin, Avrupa Komisyonu'nun, AB'nin 30 ticaret ortağının uygulamış olduğu ticari kısıtlama önlemlerine ilişkin hazırladığı son raporda³, 2008 yılında başlayan küresel ekonomik krizden bu yana 330'u aşkın ticari kısıtlama önlemi getirildiği ve ekonomik durumun iyileşmesine rağmen, bu önlemlerin sadece yüzde 10'unun bu iki yıllık zaman diliminde kaldırıldığı belirtildi.

DTÖ çerçevesinde müzakerelerin ilerlemesinin iyice zorlaştığı bir dönemde, AB'nin ticaret politikasında Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) önemli derecede ivme kazandı. AB, Lizbon Stratejisi'nin önceliklerini dikkate alarak, STA imzalayacağı üçüncü ülke seçiminde, özellikle istihdam yaratacak ve sürdürülebilir büyümeyi sağlayacak yeni ekonomik kriterler üzerinde duruyor. Üçüncü ülkenin seçiminde, onun sunabileceği pazar potansiyeli ve AB'nin ihracatına uygulanan koruma (gümrük vergileri ve tarife dışı engellerin) seviyesi göz önünde bulunduruluyor. Bu kriterler doğrultusunda, geçmiş beş yıl içinde, AB, çok yönlü girişimlerde bulunarak pek çok müzakere sürecine girdi ve bu dönemde önemli başarılar imza attı. Bunların başında, 6 Ekim 2010 tarihinde AB ve Güney Kore arasında imzalanan STA geliyor. Söz konusu anlaşma şu ana kadar imzalanan en kapsamlı STA örneğini teşkil ediyor, bu anlaşmanın önümüzdeki dönemde imzalanacak STA'lar için de bir nüve oluşturacağı tahmin ediliyor. Söz konusu anlaşma önümüzdeki beş yıl içinde, sanayi ve tarım

² European Commission. "Report on progress achieved on the Global Europe Strategy. 2006-2010". SEC(2010) 1268/2. 2010

³ European Commission. "Seventh Report on potentially trade restrictive measures (May 2010-September 2010)". 2010.

ürünlerine uygulanan gümrük vergilerinin yüzde 98 oranında düşürülmesini, birçok tarife dışı engelin de kaldırılmasını öngörüyor. AB açısından bu anlaşmanın önemi, ilk defa rekabetçi konumda olan birçok hizmet sektörünün serbestleştirilmesine yönelik girişimlerde bulunulması ve rekabet politikası, devlet yardımları, kamu alımları ve fikri mülkiyet gibi hassas konularda da hükümler içermesi. Güney Kore ile imzalanan STA'nın yanı sıra, önemli olarak nitelendirilebilecek bir başka gelişme de, Güneydoğu Asya Uluslar Birliğiyle (*Association of Southeast Asian Nations- ASEAN*) müzakerelerin yeniden canlanması. ASEAN'ı oluşturan ülkelerin farklı ekonomik yapıları AB'nin bir bütün olarak bu ASEAN birliği ile müzakerelerde bulunmasını zorlaştırdı. Bu nedenle, Aralık 2009'da, üye devletler, Avrupa Komisyonu'nun ASEAN ülkeleriyle bireysel olarak anlaşma yapılması sürecinin önünü açtılar. Ayrıca, AB'nin Güney Kore ile böylesine kapsamlı bir anlaşma imzalaması, Asya bölgesindeki diğer ülkeler üzerinde, Güney Kore'ye karşı rekabet güçlerini kaybetme tehlikesine bağlı olarak AB ile kapsamlı bir anlaşma imzalamaları konusunda bir baskı oluşturuyor. Nitekim Singapur ve Malezya ile STA müzakereleri başladı ve Vietnam da müzakerelere başlama taraftarı olduğuna yönelik mesajlar veriyor. Bu önemli gelişmelerin yanında, AB ayrıca Hindistan ile müzakerelere de devam ediyor. Ancak kamu alımları, hizmetler, fikri mülkiyet, coğrafi işaretler, tarife dışı engeller gibi hassas konular Hindistan ile olan bu süreci yavaşlatıyor. AB'nin ilgisi sadece Asya bölgesi ile sınırlı kalmıyor. Örneğin Kanada ile Mayıs 2009'da başlayan, kapsamlı bir ekonomi ve ticaret anlaşması (*Comprehensive Economic and Trade Agreement*) müzakerelerinin 2011 yılında sonuçlanması bekleniyor. Bu anlaşma ile mallarda, hizmetlerde, yatırımlarda ve kamu alımlarında önemli ölçüde serbestleştirme öngörülüyor. Bir başka önemli gelişme de, 1999 yılında başlayan ancak 2004 yılından sonra duraklama evresine giren MERCOSUR (Güney Amerika Ortak Pazarı) bölgesi ile STA müzakerelerinin Mayıs 2010'da tekrar başlatılmış olması. Ayrıca AB'nin, bazı komşu ülkeleriyle, Latin Amerika, **Körfez İşbirliği Konseyi** ve Afrika, Karayip ve Pasifik ülkeleriyle de STA akdetme girişimleri bulunuyor.

Bu meyanda, AB'nin önemli ticaret ortaklarıyla ilişkilerinde meydana gelen gelişmeler de dikkate alınmalı. Transatlantik Ekonomik Konseyi' nin (*Trans-Atlantic Economic Council*) kurulmasının, önümüzdeki dönemlerde AB ve ABD'nin ticaret ve yatırım ilişkilerinin geliştirilmesi açısından, bu bağlamda önemli bir platform olması bekleniyor. Ayrıca AB ve ABD arasındaki bazı sorunlar çözülsede, *Airbus* ve *Boeing*'e ilişkin anlaşmasızlıklar gibi çözümlenmemiş sorunlar, iki taraf arasındaki ticari ilişkileri zayıflatabilir. Rusya ile ilişkilere değinmek gerekirse; AB, Rusya'nın DTÖ'ye katılmasını desteklemekte. Ancak Rusya'nın Beyaz Rusya ve Kazakistan ile oluşturduğu gümrük birliğinden kaynaklanan sorunlardan dolayı bu süreç aksıyor. AB-Rusya ilişkilerinde endişe verici bir başka husus da, 2009 yılında en çok Rusya tarafının ticari kısıtlama önlemi uygulamış bulunması ve Rusya tarafından geçici olarak alınan bazı ticari önlemlerin kalıcı mahiyet kazanmış olması. AB'nin Çin ile ilişkileri de gelişmekte ancak yatırım, kamu alımları, fikri mülkiyet, uluslararası standartlara uyulması gibi konulara öncelik tanınması gerektiği düşünülüyor.

Tablo 2: AB'nin dış ticaretinde çeşitli ülkelerin payları (2009, yüzde olarak)

	İhracat	İthalat
ABD	18,7	13,2
Çin	7,5	17,8
Rusya	6,0	9,6
İsviçre	8,1	6,2
Norveç	3,4	5,7
Japonya	3,3	4,7
Türkiye	4,0	3,0
Güney Kore	2,0	2,7
Hindistan	2,5	2,1
Brezilya	2,0	2,1

Kaynak: Eurostat

AB, üçüncü ülkelerle ticari ilişkilerini geliştirerek sadece gümrüklerin kaldırılmasına yönelik değil, daha kapsamlı bir anlaşma çerçevesi oluşturmayı hedefliyor. Tarife dışı engeller, kaynaklara ve enerjiye erişim, hizmetler, yatırımlar, fikri mülkiyet hakları, kamu alımları, coğrafi işaretler ve rekabet politikası alanları da müzakere konusu oluyor. Yukarıda belirtilenler de göz önünde bulundurulduğunda, Güney Kore ile yapılan ticari anlaşmanın bir dönüm noktası oluşturduğu söylenebilir. Bu bağlamda, bir örnek daha vermek gerekirse, Güney Kore ile imzalanan STA ile AB'nin 160'a yakın ürününde coğrafi işaretlere yüksek koruma sağlandı.

Esasen AB'nin bu dönemde öncelik verdiği alanlar, fikri mülkiyet hakları, pazara erişim stratejisi ve kamu alımları olarak sıralanabilir. Fikri mülkiyet hakları alanında, AB, özellikle bu dönemde, yeni bir Sahtecilikle Mücadele Ticaret Anlaşması'nın (*Anti-Counterfeiting Trade Agreement-ACTA*) geliştirilmesi için yoğun çalışmalar yürüttü ve 15 Kasım 2010 tarihinde, anlaşma metninde mutabakata varılması ve ilgili ülkelerin yetkili mercilerinin onay sürecine geçmesiyle büyük bir başarıya imza atıldı. Ancak bu alanda elde edilen başarılar ne yazık ki kamu alımlarına yansımada. Bu alanda, DTÖ'nün Kamu Alımları Anlaşması'nın (*Government Procurement Agreement-GPA*) kapsamının geliştirilmesi ve üye sayısının artırılması AB'nin önceliğini teşkil ediyordu. Ancak bu anlaşmanın içeriğinin geliştirilmesinde çok az ilerleme kaydedildi ve sadece Tayvan 2009 yılında anlaşmaya dâhil oldu.

Avrupa Komisyonu, AB 2020 Stratejisi'nin 3 Mart 2010 tarihinde açıklanmasının ardından, 2006 ve 2010 yıllarını kapsayan dönemdeki gelişmeleri dikkate alarak, AB'nin gelecek ticaret politikasına yön verecek yeni bir ticaret stratejisi oluşturdu.

Yeni ticaret stratejisinin yeni hedefleri⁴

"AB 2020 Stratejisi"nin temel bir parçası olarak değerlendirilen ticaret açılımı, güçlü ekonomik büyüme ve istihdamda artış sağlaması ve tüketicilere düşük maliyette ve daha geniş seçme imkânı yaratması açısından önem teşkil ediyor. Ayrıca AB'nin ticaret politikasının, Birliğin ekonomik krizden çıkmasında önemli bir faktör olacağı düşünülüyor.

Daha öncekilerde olduğu gibi, bu stratejide de çok taraflı müzakerelerle ticaretin serbestleştirilmesi Avrupa Komisyonu'nun önceliğini teşkil ediyor. Bu nedenle oluşan bu yeni stratejide, AB ticaret politikasının birinci hedefi, Doha Turu kapsamında yürütülen müzakerelerin en geç 2011 yılının sonunda sonuçlandırılması olarak belirlendi. Buna paralel olarak, AB'nin yürüttüğü yoğun STA müzakerelerinin de aksatılmadan devam ettirilmesi hedefleniyor. Bu kapsamda, özellikle AB'nin hızla gelişen ve dünya merkezine dönüşen Güney ve Doğu Asya bölgesiyle olan ticari ve ekonomik ilişkilerinin de güçlendirilmesi gerektiği belirtiliyor. AB ayrıca, Doğu Ortaklığı (*Eastern Partnership*) ve Avrupa- Akdeniz Ortaklığı (*Euro-Mediterranean Partnership*) kapsamında komşu ülkelerle de ortak bir refah bölgesi oluşturmak için çalışmalarını hızlandırmayı amaçlıyor. Bu hedefler meyanında, şunlardan bahsetmek mümkün: AB'nin, yeni ticaret stratejisinde özellikle ABD, Japonya, Çin, Rusya, Brezilya ve Hindistan gibi stratejik ortaklarıyla mevcut ticaret ilişkilerini geliştirmek istediği açıklandı. Örneğin, stratejide ayrıca, AB ve ABD arasında, farklılıkların söz konusu olduğu standartların ve düzenlemelerin birbirine yakınlaştırılmasına yönelik girişimlerde bulunulması öngörülüyor. Diğer taraftan, AB açısından, Rusya'nın DTÖ'ye üye olması önem teşkil ediyor. AB, Japonya'ya yönelik, mallarda, hizmetlerde, yatırımlarda ve kamu alımlarında uygulanan yüksek seviyede düzenleyici engellerinin kaldırılmasına yönelik bir politika uygulamayı hedefliyor. AB'nin Çin pazarına erişimini zorlaştıran, özellikle hizmetlerde, yatırımlarda, kamu alımlarında uygulanan korumacı standartlar, düzenlemeler ve fikri mülkiyet hakları iki tarafın ticari ilişkilerinde en önemli gündem maddesini oluşturuyor. Avrupa Komisyonu, 2011 yılının başında, AB'nin Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi'nin (*Generalised System of Preferences-GSP*) yeniden düzenlenmesini teklif edeceğini açıkladı. AB tek taraflı ticari tercihleri uygulayarak en fakir ülkelere destek çıkmak istiyor. AB'nin bu yeni stratejisinde, GSP için yapılacak yeni düzenleme teklifi neticesinde uluslararası çalışma standartlarına, insan haklarına, çevrenin korunmasına, iyi yönetim gibi hususlara önem veren ülkelerin çıkarlarının daha çok dikkate alınacağı hususu da yer alıyor.

AB'nin önümüzdeki dönem yürüteceği ticaret politikasında hizmetlerin ve yatırımların serbestleştirilmesinin yanı sıra, tarife dışı engellerin kaldırılması, kamu alım piyasalarının serbestleştirilmesi ve fikri mülkiyet haklarının daha iyi korunması gibi konuların da ele alınması amaçlanıyor. Kamu alımları AB GSYİH'sinin yüzde 16'sını oluştururken, gelişen ve gelişmekte olan ülkelerde bu oranın yüzde 20-30'ları bulduğu göz önünde tutularak, bu alanda, Avrupa Komisyonu'nun gelişen ve gelişmekte olan ülkelerin kamu alımları piyasalarına karşılıklı erişim sağlanması ve bunu mümkün kılacak bir AB sisteminin oluşturulması için 2011 yılında bir yasa teklifi sunması öngörülüyor. Diğer taraftan, Avrupa Komisyonu, fikri mülkiyet haklarının AB dışında

⁴ European Commission. "Trade, Growth and World Affairs: Trade Policy as a Core Component of the EU's 2020 Strategy". COM(2010)612. 2010.

uygulanmasını sağlayan stratejiyi yenilemeyi hedeflediğini de açıkladı. Ayrıca Avrupa Komisyonu'nun, ACTA'ya ilişkin son düzenlemeleri tamamlamaya yönelik çalışmaları da devam ediyor.

AB'nin, AB 2020 Stratejisi'nde vurgulandığı gibi, önümüzdeki dönemde yürütülecek ticaret politikası çerçevesinde, iklim değişikliği ve "yeşil" büyümeye desteğin de sağlanmaya devam edeceği açıklandı. Bu kapsamda, özellikle çevreci malların ve hizmetlerin ticaretini engelleyebilecek engellerin kaldırması önem taşıyor. Ayrıca, Avrupa Komisyonu'nca hammadde erişimi ve tedariki konularında gerekli önlemlerin alınmasına önem verileceği anlaşılıyor. Zira AB ekonomisinin rekabetçiliği açısından hammadde ve enerjinin sürekli tedariki, stratejik önem taşıyor. Son olarak, AB'nin ticaret politikasında önem verdiği bir başka husus da, önümüzdeki dönemde KOBİ'lerin uluslararası faaliyet geliştirmelerinin desteklenmesi.

Türkiye-AB Gümrük Birliği'ne ilişkin sorunlar

Her ne kadar Türkiye AB için önemli bir ticaret ortağı olsa da ve her ne kadar 1996 yılından beri iki taraf arasında bir gümrük birliği alanı oluşmuşsa da, AB'nin belirlediği yeni ticaret politikası stratejisinde, Türkiye'nin Gümrük Birliği ile yaşanan sorunları gündeme alınmadı. Oysa AB'nin, Doha Turu ile girilen çıkılmaz nedeniyle, bu son yıllarda STA'lara odaklanması ve bu eğiliminin önümüzdeki beş yıl içinde de devam edeceği göz önünde bulundurulduğunda, bu STA'nın beraberinde getireceği sorunların dikkate alınmaması Türkiye için bir endişe kaynağı. şöyle ki; Türkiye ve AB arasındaki Gümrük Birliği'ni sağlayan 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararının 16'ncı maddesine göre, Türkiye, AB'nin STA'larını da kapsayan tercihli gümrük politikasına uymakla yükümlü. AB'nin nc ülkelerle imzaladığı STA'lar AB-27 ve Türkiye'nin oluşturduğu gümrük alanını kapsarken, Türkiye'nin halen AB yesi olmaması nedeniyle bu ticari anlaşmaların yapıldığı karar mekanizmasına ve sürecine dâhil edilmemesi, Türkiye'nin ticari menfaatlerinin de dikkate alınmaması sonucunu doğuruyor. Bu durum, AB'nin STA imzaladığı nc ülkelere, anlaşma sonucu AB ve Türkiye arasında oluşan gümrük birliği alanı sayesinde Türkiye'nin pazarına gümrüksüz erişebilme imkânı sağlıyor. Ayrıca Türkiye'nin STA'da yer almamış olması sebebiyle, AB'ye verilen tavizler Türkiye'yi kapsamıyor ve sonuçta söz konusu nc lkeler, Türkiye ile bir anlaşmaya varılmasında ticari bir çıkar göremiyorlar. Türkiye'nin aleyhine oluşan bu durum karşısında, AB'nin Güney Kore ile imzaladığı STA'ya, "Türkiye maddesi" eklendi ve AB, Güney Kore hkmetini Türkiye ile STA müzakereleri yürütmeye davet etti. Ama bu maddenin hiçbir yasal bağlayıcılığının olmaması sebebiyle, ilgili maddenin Türkiye'nin maruz kaldığı bu durumun telafi edilmesinde ne kadar etkin olabileceği hususu ayrı bir tartışma konusu. STA'dan kaynaklanan sorunların yanı sıra, başta iç adamları olmak üzere Türk vatandaşlarına uygulan vize prosedürlerinde de Türkiye'nin ciddi sıkıntılar yaşadığı biliniyor. AB'nin yeni ticaret stratejisinde hizmet sunumu ve yatırım amacı güden kişilere, geçici de olsa dolaşım imkânı sağlayacak bir uygulama saptanmasına da önem verildiği belirtiliyor. Stratejide, yüksek öğrenim görmüş insanların dünyanın her bir köşesinden AB ülkelerine gelerek Birliğin rekabet gücünün artırılmasındaki önemi vurgulanıyor. Her halükarda, 1996 yılından beri Gümrük Birliği ilişkisi içinde olduğu Türkiye'nin bu zamana kadar böyle kolaylıklardan faydalanamaması ve üstüne üstlük iç adamlarının AB'de vize engeline maruz kalmaları bir çelişki oluşturuyor.

Komisyon tarafından hazırlanan Türkiye'ye ilişkin ilerleme raporlarında, Gümrük Birliği erevesinde Türkiye'nin bazı yükümlüklerini yerine getirmediği ne sürülürken, Gümrük Birliği'nin işleyişinde yukarıda belirtilen sorunların raporlarda dile getirilmemesi ve bu konuların AB'nin ticaret politikası stratejisi gündeminde de yer almaması dikkat çekiyor.